

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 382/2024-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a sudcov Petra Molnára a Petra Straku (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej Jarabica, s. r. o., Kutlíkova 17, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Pezinok v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/95/2010 a proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 16Co/70/2022 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Okresného súdu Pezinok v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/95/2010 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 16Co/70/2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Krajskému súdu v Bratislave **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 16Co/70/2022 konať bez zbytočných prietáhov.
- Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **3 500 eur**, ktoré jej **je p o v i n n ý** zaplatiť Okresný súd Pezinok v sume **3 000 eur** a Krajský súd v Bratislave v sume **500 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
- Okresný súd Pezinok a Krajský súd v Bratislave **s ú p o v i n n é** spoločne a nerozdielne nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **856,75 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a sťažostná argumentácia

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 4. júna 2024 a prijatou na ďalšie konanie v celom rozsahu uznesením č. k. II. ÚS 382/2024-10 z 28. augusta 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/95/2010 a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 16Co/70/2022. Sťažovateľka súčasne navrhuje, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu konať vo veci bez zbytočných prietahov a priznal jej finančné zadosťučinenie v celkovej sume 15 666 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je v procesnom postavení žalobkyne stranou sporu o určenie neplatnosti závetu, ktorý bol vedený okresným súdom na základe žaloby podanej 6. apríla 2010. Dňa 21. septembra 2020 okresný súd vydal vo veci rozsudok, proti ktorému sa sťažovateľka odvolala a odvolanie podali aj žalovaní. Okresný súd 19. augusta 2021 predložil spis s opravnými prostriedkami na rozhodnutie krajskému súdu, ktorý ho 30. septembra 2021 vrátil bez rozhodnutia z dôvodu problému s doručovaním, doručenkami, žurnalizáciou spisu a zachovaním postupu pri doručovaní odvolaní a vyjadrení k odvolaniam. Následne po odstránení nedostatkov okresný súd 23. júna 2022 opätovne predložil spis na rozhodnutie o odvolaniach krajskému súdu, ktorý je podľa tvrdenia sťažovateľky od posledného úkonu (výzva z 25. septembra 2023) vo veci nečinný.

3. Popisujúc podrobný priebeh napadnutého konania a konkretizujúc obdobia, v ktorých malo dôjsť k prietahom v konaní zapríčinených neefektívnym postupom a nečinnosťou okresného súdu, ako aj nečinnosťou krajského súdu, sťažovateľka uvádza, že vo veci samej bolo rozhodnuté po viac ako 10 rokoch od podania žaloby a ani po ďalších dvoch rokoch od predloženia spisu krajskému súdu (do času podania ústavnej sťažnosti) nie je vec právoplatne ukončená. Tvrdí, že od začiatku súdneho konania pôsobila v spore aktívne a podľa jej názoru prietahy v konaní, ktoré potvrdila aj samotná zákonná sudkyňa, neboli zapríčinené jej správaním. Zdôrazňuje celkovú dobu konania na súdoch prvej a druhej inštancie, ktorá je ku dňu podania ústavnej sťažnosti viac ako 14 rokov.

4. Overením aktuálneho stavu konania ústavný súd v súčinnosti s infocentrom krajského súdu zistil, že vo veci sťažovateľky dosiaľ nebolo rozhodnuté.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a krajského súdu

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti zdôraznil, že v priebehu sporu došlo k úmrtiu dvoch účastníkov konania (z toho jeden bol občanom Nemeckej spolkovej republiky), čo prispelo

k jeho predĺženiu, a tiež že v septembri 2020 bolo vo veci rozhodnuté. Ďalej pripustil, že na dĺžku konania mala nepriaznivý vplyv opakovaná zmena zákonného sudcu, ako aj skutočnosť, že právna nástupkyňa zomrelého žalobcu v 1. rade nerozumie slovensky a všetky písomnosti tak boli prekladané do nemeckého jazyka. Tiež poukázal na to, že vo veci bolo potrebné vykonať znalecké dokazovanie. Pokiaľ ide o skutkovú a právnu zložitosť sporu, okresný súd uviedol, že vec patrí do štandardnej agendy a je priemerne zložitá. V závere ponechal posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti na úvahe ústavného súdu.

II.2. Vyjadrenie krajského súdu:

6. Krajský súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti poukázal na vyjadrenie predsedu senátu 16Co, s ktorým sa v celom rozsahu stotožnil a v ktorom je v súvislosti s dĺžkou konania na odvolacom súde (od 28. júna 2022) spomenuté, že súd pri štúdiu spisu zistil úmrtie žalovaného v 1. rade. Následne krajský súd v septembri 2023 zisťoval stav dedičského konania a okruh jeho dedičov. Ďalej krajský súd upriamil pozornosť na to, že v júli 2024 mu bolo doručené oznámenie o úmrtí žalovanej vo 4. rade. Z dôvodu, že nie je ustálený okruh strán sporu, ako aj potreby prejednať a rozhodnúť veci, ktoré mu napadli skôr, krajský súd dosiaľ vo veci sťažovateľky nerozhodol.

7. Keďže z vyjadrení okresného súdu a krajského súdu nevyplývajú také skutočnosti, ktoré by boli v prejednávanej veci spôsobilé ovplyvniť rozhodnutie ústavného súdu v neprospech sťažovateľky, nepovažoval za potrebné doručovať ich na repliku sťažovateľke a v záujme hospodárnosti konania pristúpil k meritórnemu prerokovaniu ústavnej sťažnosti.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky, že došlo k porušeniu jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote postupom okresného súdu v konaní o určenie neplatnosti závetu a postupom krajského súdu v nadväzujúcom odvolacom konaní.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa

čl. 6 ods. 1 dohovoru a ostatné označené referenčné normy – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020, I. ÚS 318/2022).

12. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

13. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou [m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky ESLP vo veci Frydlander v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00] zohľadňuje právnu a faktickú zložitnosť veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na predmet sporu a jeho význam pre sťažovateľa.

14. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na bežný predmet konania (spor o určenie neplatnosti závetu) nič nenasvedčuje tomu, že by išlo o právne mimoriadne náročnú vec. Rozhodovanie o takýchto žalobách tvorí štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Skutkovou zložitnosťou predmetného sporu čiastočne argumentoval okresný súd, čo v okolnostiach veci možno uznať a ústavný súd procesnú komplikáciu v podobe úmrtia strán sporu a následnej potreby tlmočenia z dôvodu účasti cudzej štátnej príslušníčky zohľadnil pri určení sumy finančného zadosťučinenia.

15. Ústavný súd nezistil počas napadnutého konania okresného súdu žiadne okolnosti, ktoré by bolo možné pripísať na ťarchu sťažovateľky v súvislosti s dĺžkou konania v jej veci. Pozornosť ústavného súdu ale neušlo, že sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť v čase, keď už bolo súdom prvej inštancie vo veci rozhodnuté. Uvedenú skutočnosť ústavný súd primerane zohľadnil pri určení sumy finančného zadosťučinenia priznanej od okresného súdu.

16. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu a krajského súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy

v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

17. Z opísaného priebehu napadnutého konania vyplýva, že od podania žaloby uplynulo 10 rokov, kým okresný súd vo veci sťažovateľky rozhodol a ďalšie takmer dva roky trvalo, kým predložil vec bez nedostatkov odvolaciemu súdu na rozhodnutie. Bez potreby bližšieho skúmania jednotlivých období nečinnosti je opodstatnené konštatovať, že okresný súd nekonal urýchlene a efektívne v záujme odstránenia právnej neistoty sťažovateľky.

18. Už samotná dĺžka konania preto vedie ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

19. Pokiaľ ide o postup krajského súdu, ústavný súd zohľadnil, že krajský súd bol oprávnený vo veci konať až od riadneho predloženia veci okresným súdom (od júna 2022), ale na druhej strane za doteraz viac ako trojročné obdobie nielenže nerozhodol v predmetnej veci, ale ani nevykonal relevantný úkon smerujúci k ustáleniu strán sporu a následnému rozhodnutiu. To všetko napriek tomu, že stav právnej neistoty sťažovateľky aj po viac ako pätnástich rokoch od podania žaloby stále trvá. Vzhľadom na to ústavný súd konštatuje, že ani krajský súd nezvolil v súdnom konaní taký procesný postup, ktorý by znamenal urýchlené odstránenie právnej neistoty sťažovateľky, a spôsobil vo veci zbytočné priet'ahy.

20. Ani právne či skutkovo náročný spor nesmie trvať neprímerane dlhú dobu. Časový horizont toho, kedy sa účastníkovi konania dostáva konečného rozhodnutia vo veci, je neoddeliteľnou súčasťou meradiel celkovej spravodlivosti podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Čím je tento časový horizont dlhší, tým viac sa rozostrejujú kontúry spravodlivosti ako v očiach dotknutých účastníkov konania, tak aj vo všeobecnom vnímaní verejnosti a verejnej mienky (I. ÚS 688/2014).

21. Na základe uvedených zistení ústavný súd dospel k záveru, že aj postupom krajského súdu došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 2 výroku tohto nálezu).

22. V závere tejto časti ústavný súd opätovne zdôrazňuje, že celková dĺžka napadnutého konania (doteraz už viac ako pätnásť rokov) bez právoplatného ukončenia veci je sama osebe porušujúca právo na prejednanie veci v primeranej lehote.

IV.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

23. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

24. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu, a keďže napadnuté konanie krajského súdu vedené pod sp. zn. 16Co/70/2022 nie je ku dňu vydania tohto nálezu právoplatne ukončené, krajskému súdu prikázal, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorom sa sťažovateľka nachádza (bod 3 výroku nálezu).

25. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

26. Sťažovateľka žiada priznať od okresného súdu primerané finančné zadosťučinenie 3 000 eur a 12 666 eur spoločne a nerozdielne od okresného súdu a krajského súdu z dôvodu celkovej doterajšej dĺžky napadnutého konania, ako aj požiadavkou naplnenia satisfakčného, ochranného, represívneho a preventívneho účelu inštitútu primeraného finančného zadosťučinenia.

27. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

28. Zohľadňujúc celkovú dĺžku napadnutého konania v trvaní viac ako 15 rokov, ako aj všetky ďalšie okolnosti daného prípadu, najmä jeho procesnú zložitosť a okamih podania ústavnej sťažnosti až po rozhodnutí súdu prvej inštancie, ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľke finančné zadosťučinenie 3 000 eur od okresného súdu a 500 eur od krajského súdu, teda celkovo 3 500 eur (bod 4 výroku tohto rozhodnutia). V prevyšujúcej časti uplatneného finančného zadosťučinenia ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 6 výroku tohto rozhodnutia).

V.

Trovy konania

29. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania 856,75 eur (bod 5 výroku tohto rozhodnutia).

30. Pri výpočte trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádza z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení platnom v relevantnom období (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby (§ 11 ods. 3 vyhlášky) uskutočnený v roku 2024 predstavuje sumu 343,25 eur spolu s režijným paušálom v sume 13,73 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 356,98 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti), čo celkovo predstavuje sumu 713,96 eur a po zvýšení o daň z pridanej hodnoty sumu 856,75 eur. Ústavný súd vypočítanú náhradu trov sťažovateľky zvýšil podľa § 18 ods. 3

vyhlášky o daň z pridanej hodnoty, pretože jej právny zástupca je platiteľom tejto nepriamej dane. Pri určení výšky jej sadzby postupoval podľa § 27 ods. 5 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o DPH“), v zmysle ktorého sa pri zmene sadzby dane použije pri každom vzniku daňovej povinnosti sadzba dane platná v deň vzniku daňovej povinnosti. Keďže daňová povinnosť právneho zástupcu sťažovateľky vznikla dňom dodania služby (§ 19 ods. 2 zákona o DPH), pri úkonoch právnej služby realizovaných a vyúčtovaných do 31. decembra 2024 použil ústavný súd sadzbu dane z pridanej hodnoty vo výške 20 %.

31. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia sú okresný súd a krajský súd povinné spoločne a nerozdielne uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

32. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. decembra 2025

Luboš Szigeti
predseda senátu